

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES (1323-1334). HIPÒTESIS SOBRE LA PAGESIA CATALANA MEDIEVAL

PER

XAVIER SOLDEVILA i TEMPORAL*

Aquest treball pretén formular algunes reflexions sobre la pagesia catalana de principi del segle XIV a partir de l'estudi i la comparació de tres capbreus gairebé contemporanis del llogarret empordanès de Fontanilles. Els documents són el capbreu del comanador d'Aiguaviva de l'orde de l'Hospital de l'any 1323, dels capbreus de Ramon Xalabra i Ramon de Begur de l'any 1327 i, finalment, del capbreu del prior de Santa Maria d'Ullà de 1334¹. Cal tenir molt clar des del principi que ni l'espai del treball ni el volum de documentació emprada no autoritzen en cap moment a sortir de l'estricta camp de

* Universitat de Girona.

¹ Els tres capbreus corresponen a les referències arxivístiques següents. El del comanador d'Aiguaviva es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Ordres Militars, Gran Priorat de Sant Joan, 1129, Quaderns 3, 4 i 5. Val a dir que aquest capbreu és en realitat una còpia-resum i, segurament, traducció del segle XVIII de l'original medieval. Així es desprèn dels títols dels dos quaderns: *Continua lo Resumen dels pergamins de la Comanda d'Aiguaviva y de sos membres recondits en lo calaix signat de Numero 22*. Dels tres documents, és el més irregular, ja que tot i que la majoria de les seves declaracions es daten entre gener i febrer de 1323, també en recull tres de 1331. El capbreu de Ramon Xalabra i Ramon de Begur es localitza a l'Arxiu Històric de Girona, Resta del districte de la Bisbal, 38, i inclou confessions del 27 de març al 3 de maig de 1327. Finalment, el capbreu del prior d'Ullà es conserva a l'Arxiu Històric de Girona, Torroella de Montgrí, 658, amb declaracions que comencen al 4 de febrer de 1334 i acaben al 17 de març del mateix any, tot i que inclou una estranya aïllada confessió del 17 de novembre.

Tot i que els tres capbreus corresponen a una mateixa realitat geogràfica i històrica, cadascun té unes característiques de detall que li són pròpies. El quadre següent intenta sintetitzar-les:

Capbreus de Fontanilles. 1323-1334

Quantificació i origen geogràfic dels capbrevants

	Fontanilles	Torroella	Gualta	Palau	Altres	No espec.	TOTAL
1323	42	63	3	2	3	3	116
1327	42	21	2			1	65
1334	59		2	3			64

les hipòtesis. Cap ni un dels raonaments ni de les conclusions que en aquest estudi es formulen no pretén ser ni definitiu ni general. Tan sols es pretén plantejar algunes hipòtesis de treball sobre la història del camp català medieval, perfectament discutibles i revisables, la validesa de les quals caldrà, si de cas, demostrar en estudis posteriors molt més fonamentats documentalment i bibliogràfica.

Malgrat l'enorme riquesa de les notícies que aporten els capbreus, ja fa temps que molts historiadors, catalans o no, són conscients de les seves mancances. Abans de valorar qualsevol informació que ens pugui aportar un capbreu, és imprescindible definir molt clarament quin és el seu abast i quins són els seus límits. Una cosa i altra es dedueixen de la mateixa naturalesa del capbreu, de la seva naturalesa senyorial. Els capbreus són, per definició, documents senyorials, és a dir, fets per servir al senyor que n'ha ordenat l'elaboració. Aquesta naturalesa senyorial pot fer que, en un món on tota mena de drets –feudals, emfitèutics, jurisdiccionals...– es barregen i encavallen de manera sovint complexa i variada, un capbreu només reculli els drets concrets d'un senyor determinat i, molt sovint, dins un marc geogràfic força limitat. La imatge que recollirà el capbreu, doncs, només serà una part, més o menys àmplia, de la realitat².

Els tres capbreus en què es fonamenta aquest treball reflecteixen manifestament aquestes mancances. Malgrat que els tres se centren en els pagesos de Fontanilles, cap d'ells no enregistra tots els pagesos ni recull totes les terres dels pagesos que hi confessen. Alguns exemples, sovint proporcionats pels mateixos capbreus, poden il·lustrar aquesta limitació. En aquest sentit, les afrontacions que sistemàticament es donen cada vegada que una finença és confessada són enormement significatives perquè permeten descobrir uns fontanillencs que molt sovint no confessen al senyor capbreuant i que, per tant, passen quasi desapercebuts per a l'historiador. Així, de 65 habitants de Fontanilles que apareixen a les afrontacions del capbreu de 1323, només 42,

² Dels treballs realitzats a partir de capbreus i que destaquen explícitament aquestes mancances es pot destacar el de CASTILLO i EZQUERRA, Maria Josep: *Argentona i Vilassar a cavall de dues èpoques*. Argentona. 1990. Planes 77 i 78. O, fora de l'àmbit català, el magnífic i documentadíssim estudi sobre el Baix Llenguadoc medieval de BOURIN -DERRUAU, Monique: *Villages médiévaux en Bas-Languedoc. Genèse d'une sociabilité, (Xe-XIVe siècle)*. París. 1987. Volum II. Plana 213, on afirma que el valor dels "registres de reconnaissance... est contrebalancé par une difficulté qui tient à la structure très morcelé de la seigneurie foncière: jamais, toutes les parcelles d'un village n'appartiennent à un seul seigneur, bien loin de là; même quand on possède plusieurs terriers pour un même village, jamais ils ne couvrent tout les terroir villageois". Tot i que sense expressar-ho tan clarament, FOSSIER, Robert, a *Polyptiques et censiers*, volum A-IV,1 de la col·lecció *Typologie des sources du Moyen Age occidental*, Brepols, 1978, ja havia advertit que el "terrier" estava "directement lié aux intérêts matériels d'un maître". Plana 46.

el 65%, hi declaren alguna cosa, un percentatge similar es troba en el capbreu de 1327, on de 59 fontanillencs enregistrats tan sols 41 són, alhora, capbreuants. Malgrat que en el capbreu de 1334 la diferència entre una i altra xifra es redueix considerablement, 58 confessions davant de 63 noms recollits a les afrontacions, aquestes diferències són un indicatiu prou clar dels límits de la documentació. El testimoni d'aquesta font és també limitat pel que fa a les mateixes confessions: en cap cas no es pot creure que els pagesos capbreuants confessen totes les seves terres als senyors. Novament les afrontacions denuncien aquestes mancances. Al febrer de 1323, Ramon Margarit de Fontanilles reconeix tenir "*sota el domini alou*" del comanador d'Aiguaviva un alberg i una terra, però quan dona les afrontacions de la terra apareix una altra terra del mateix Ramon Margarit tinguda pel priorat d'Ullà³. Dels tres capbreus, el cas més exagerat, però, és el de Ramon Jordà, qui tot i que al març de 1327 capbreua a Ramon Xalabra i Ramon de Begur un total de set peces, en donar-ne les afrontacions apareixen de cinc a sis terres més, totes elles tingudes també dins Fontanilles per altres senyors i de què, si no haguessin afrontat amb les reconegudes, el capbreu mai no n'hauria deixat testimoni⁴. Per cloure aquest punt cal destacar que pel que fa a Fontanilles no és certa l'afirmació, recollida als Costums de Girona, que els homes propis i solius haguessin de confessar totes les tinences del seu patrimoni fos quin fos el seu senyor⁵. Novament el recurs a alguns exemples serà prou aclaridor. Guillem Rei es declara al gener de 1323 home propi i soliu del comanador d'Aiguaviva, a qui confessa un alberg, una vinya, un ferregenal i 15 terres, però del qual sabem, també gràcies a les afrontacions, que té, com a mínim, dues altres terres a Fontanilles, una per Ramon Xalabra i l'altra pel priorat d'Ullà⁶. Igualment al març de 1327, Benvinguda, vídua del fontanillenc Joan Loperd i dona pròpia i soliu a Ramon Xalabra i Ramon de Begur, confessa a aquests una casa i sis terres, però les afrontacions de la primera terra confessada ja denuncien una altra terra sota el domini de la Comanda d'Aiguaviva⁷. Tot i aquests límits cal

³ ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, quadern 4, confessió 61.

⁴ AHG, RD la Bisbal, 38, 7v-8v.

⁵ "*Item quod dominus potest compellere emphiteotam ut capibrevet terram quam ipse tenet necnon et illas quas tenet pro aliis dominis maxime si sit homo suus etiam si super diem tantum illas teneat.*" Recollit per PONS GURI, Josep Maria (a cura de): *Les col·leccions de Costums de Girona*. Barcelona. 1988. p. 228.

⁶ ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, quadern 5, confessió 111.

⁷ AHG, RD la Bisbal, 38, 3v-4r.

reconèixer que al capbreu del prior d'Ullà els homes propis i solius, després de confessar "*terras et possessiones quas per vobis tenentur*", declaren "*terras et possessiones in dicta mansata quae tenetur per aliis dominis*"⁸, de manera que, en aquest cas, la informació que ofereix la font és més àmplia que en els casos anteriors. Però més àmplia no vol dir que sigui completa. No només la lectura atenta dels mateixos capbreus ajuda a descobrir els seus límits: sempre que és possible, el recurs a altres fonts coetànies és especialment interessant perquè la seva informació pot contrastar-se amb la dels capbreus. En el cas dels capbreus de Fontanilles, aquestes altres fonts coetànies existeixen: es tracta dels registres de la notaria de Torroella de Montgrí de les dècades de 1320 i 1330, localitzats majoritàriament a l'Arxiu Històric de Girona. Gràcies a aquests registres podem saber que homes propis i solius del prior d'Ullà com Pere Llevià, que al febrer de 1334 confessava tinences a Fontanilles sota el domini del prior, de Ramon Xalabra i Ramon de Begur i de la Comanda d'Aiguaviva, també tenia terres a la parròquia de Torroella, segurament sota senyoria reial, i que als capbreus de Fontanilles no apareixen enlloc⁹.

Tot i que podrien donar-se molts altres exemples dels límits d'aquests i altres capbreus, ara per ara sembla molt clar que abans de treure qualsevol conclusió a partir d'un capbreu cal extremar les precaucions. Dificilment les capbrevacions donen cap imatge global de la realitat que descriuen i, per tant, l'aproximació històrica a aquesta realitat que a través d'ells es faci difícilment no serà sinó parcial i fragmentària.

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES

És com a conseqüència d'aquestes limitacions que la situació ideal per a l'historiador seria que de manera simultània tots els senyors feudals d'un lloc determinat haguessin fet capbrevar tots els seus sotmesos i que aquestes capbrevacions s'haguessin conservat fins als nostres dies. Malauradament, sembla força improbable que aquesta situació es produeixi enlloc, però sí que es poden donar casos en què s'hagin conservat capbreus més o menys contemporanis de la majoria de senyors d'un lloc o, si més no, dels senyors més importants. Casos com el del llogarret llenguadocià de Conas, estudiat per

⁸ AHG, Torroella, 658, 2r.

⁹ AHG, Torroella, 561, 62r-v.

Monique Bourain, on per al sol any de 1338 es conserven set *terriers* o capbreus, il·lustren aquesta possibilitat¹⁰. Doncs bé, la clau de volta d'aquest estudi i totes les hipòtesis que s'hi formulen parteixen de la suposició que al llogarret empordanès de Fontanilles i pels anys 1320-1330 les circumstàncies històriques, i segurament l'atzar, han permès la supervivència dels capbreus dels tres principals senyors feudals. Una suposició que possibilitaria, estudiant els tres capbreus de manera conjunta, una descripció, fins i tot una quantificació, global de la societat fontanillenca del primer terç del segle XIV en els seus aspectes més essencials.

Efectivament hi ha indicis que permeten suposar que els tres capbreus recullen les confessions de la pràctica totalitat dels homes de Fontanilles i la gran majoria de les terres del lloc. És evident que una suposició d'aquesta mena per a inicis del segle XIV és una proposta arriscada. La documentació no és suficient ni en quantitat ni en qualitat per fer-ne una demostració definitiva, i d'aquí ve, en bona part, el caràcter hipotètic que té aquest treball. Tot i això, tant els mateixos capbreus com el seu contrast amb altres fonts documentals semblen confirmar que el resultat del seu estudi conjunt va més enllà d'una simple juxtaposició de notícies i que, per tant, és versemblant treure'n conclusions, no parcials i fragmentàries com en altres capbreus, sinó globals i generals.

Aquests indicis que dona la mateixa documentació van en dos sentits. D'una banda, semblen demostrar que els tres senyors capbreuants són amb molta diferència els poders feudals més importants de Fontanilles, de manera que gairebé tots els homes i totes les tinences els estan sotmesos. D'altra banda, cal destacar l'elevat grau de complementarietat que tenen els tres documents. Una complementarietat que es demostra en el fet que quasi tots els fontanillencs identificats als mateixos capbreus o a qualsevol altra font documental contemporània confessen en un o en diversos d'aquests capbreus de manera que molt pocs fontanillencs devien quedar al marge d'aquests tres documents.

Pel que fa al primer d'aquests arguments, efectivament sembla que els tres senyors que varen manar l'elaboració dels capbreus eren els més importants del lloc. La comanda d'Aiguaviva de l'Orde de l'Hospital, el prior de la comunitat de Santa Maria d'Ullà i Ramon Xalabra i Ramon de Begur sembla que concentraven sota el seu poder possiblement tots els homes i gairebé totes les tinences de la parròquia. Segons això, la resta de senyors, l'existència dels quals és evident, no sotmetrien cap pagès que alhora no estigués sotmès a

¹⁰ BOURAIN-DERRUAU, Monique: *Op. cit.*, p. 213

algun dels senyors principals, i només disposarien de drets sobre unes poques terres. Diverses proves documentals podrien confirmar aquesta primacia. En primer lloc hi ha el testimoni que donen els mateixos capbreus sobre les senyories del lloc. Les referències que s'hi troben a tinences tingudes per senyors diferents del capbrevant privilegien aquests tres poders feudals, tal com pretén demostrar el quadre següent:

Quadre 1

Referències a altres senyories als capbreus de Fontanilles. 1323-1334

Capbreu	Comanda d'Aiguaviva	R. Xalabra i R. de Begur	Priorat d'Ullà	Senyors de Gualta	Monestir de Fontclara	Altres ¹¹
Capbreu 1323		5	5	6	1	6
Capbreu 1327	13		7	2	1	3
Capbreu 1334	22	11		2	7	13

Les referències que sobre aquest tema es poden recollir als registres notariais de Torroella de Montgrí, tot i no ser tan extenses, són igualment significatives.

Quadre 2

Referències als senyors de Fontanilles als registres notariais de Torroella. 1298-1342

Comanda d'Aiguaviva	R. Xalabra i R. de Begur	Priorat d'Ullà	Altres
13	3	1	Cap

Així, doncs, de la mateixa manera que l'existència dins la parròquia de Fontanilles de senyors diferents dels capbrevants és una evidència, també ho és que la seva presència és significativament menor. És clar que els seus drets, tot i que en algun cas particular puguin tenir un cert pes¹², no sembla que

¹¹ Dins aquest darrer grup de senyors feudals, s'hi localitzen la Llàntia de l'església de Fontanilles, el cambrer de Sant Miquel de Cruïlles i l'aniversari en memòria de Berenguer de Fortià. Tots plegats, quantitativament i qualitativa, no tenen sinó un pes molt marginal en el conjunt de la societat fontanillenca.

¹² Seria el cas, per exemple, de Pere Llevià, qui al març de 1334 declara, a més de les tinences tingudes per les tres senyories principals, cinc terres sota el monestir de Sant Pau de Fontclara a AHG, Torroella, 658, 7r-9r.

abastin globalment gaires terres i que, per tant, dins la jerarquia feudal del lloc ocupen un lloc secundari i, alguns, clarament marginal. I és precisament per això que tampoc no sembla versemblant que hi hagi gaires fontanillencs que tinguin terres *només* per aquests altres senyors. La conclusió que se'n derivaria seria, doncs, que la pràctica totalitat dels fontanillencs estan sotmesos a la Comanda d'Aiguaviva, a Ramon Xalabra i Ramon de Begur i al prior d'Ullà. Aquest sotmetiment és a un o a més d'un d'aquests senyors i sota diferents conceptes: alguns, per la seva persona, altres pel seu patrimoni i, fins i tot, algun, per drets de tipus jurisdiccional¹³. Només alguns d'aquests pagesos tenen també unes poques tinences que els subordinen a qualsevol d'aquests variats altres senyors secundaris, dels quals, potser, només caldria retenir els senyors de Gualta o el monestir de Fontclara.

Paral·lelament a aquesta primacia dels senyors capbrevants, és també molt significatiu el grau de coincidència entre les notícies dels tres capbreus i entre aquestes i les de la resta de la documentació pel que fa als personatges identificats: una coincidència que va molt més enllà dels abundantíssims casos en què les notícies sobre pagesos o terres particulars apareixen en més d'un capbreu¹⁴. Ratlles més amunt s'ha plantejat com la diferència entre els noms que apareixen a les afrontacions i els noms dels capbrevants és un indicatiu de la parcialitat d'un capbreu per documentar globalment una realitat històrica. Doncs bé, si es recullen tots els noms que apareixen a les afrontacions dels tres capbreus i tots els confessants que hi declaren, resulta que només un 11% de personatges no confessen en cap capbreu. El percentatge és baix, però encara ho és més si es tenen en compte dos fets. En primer lloc, que entre el primer i el darrer capbreu s'ha escolat una dècada llarga; durant aquest temps, gent identificada en una data concreta i que potser hauria capbrevat en una data posterior pot haver mort, emigrat o canviat de nom en el moment de re-

¹³ En el cas dels drets jurisdiccional, tots els habitants de Fontanilles estan sotmesos o bé al prior d'Ullà o bé al comendador d'Aiguaviva, que són els dos senyors jurisdiccional del lloc. Aquesta potestat queda clarament documentada en la concòrdia a la qual arriben els dos senyors l'any 1270 (ACA, Ordes Militars, GP. St. Joan, 1129, quadern 3, plec 4) i que també referma la idea del predomini d'aquestes senyories dins la parròquia.

¹⁴ La llista de coincidències entre la informació dels tres capbreus podria ser molt llarga. Així, per exemple, al gener de 1323 (ACA, Ordes Militars, GP. Sant Joan, quadern 4, confessió 52) Bernat Puig Sech declara, entre altres moltes coses, l'entrada del seu alberg, un hort a l'Horta de Fontanilles que afronta amb una altra tinença seva i una terra a la Roquella que també afronta amb una tinença pròpia. Doncs bé, al gener de 1327 (AHG, RD la Bisbal, 38, 13r) confessa a Ramon Xalabra i Ramon de Begur la resta del seu alberg i un hort a l'Horta de Fontanilles que afronta amb un altre hort tingut pel comendador d'Aiguavivam que indubtablement és el declarat al 1323. Però, a més, al març de 1334 (AHG, Torroella, 658, 26r-v), reconeix al prior d'Ullà un terra a la Roquella que afronta amb una terra tinguda per la comanda hospitalera que, novament, coincideix amb la confessió de 1323.

dactar-se el proper capbreu. I, en segon lloc, cal tenir present que més de la meitat d'aquests fontanillencs que no confessen enlloc porten noms com Seguer, Gallard, Loperd o Juglar, que apareixen sovint entre els capbrevants, de manera que els seus patrimonis potser han estat ja declarats per algun parent més o menys proper. Si es tenen en compte, doncs, aquests dos fets resulta que només un 5% de fontanillencs s'escapen amb seguretat de qualsevol confessió. Un 90%, doncs, de tots els habitants de Fontanilles de què tota la documentació de principi del segle XIV dóna testimoni confessen a algun dels tres senyors, a dos d'ells o a tots tres. L'abast d'aquests tres capbreus i, per tant, la globalitat de les conclusions que permetria el seu estudi podrien tenir en aquestes xifres un nou fonament.

ELS PROBLEMES

Malgrat l'evidència d'aquests indicis, cal tenir molt present que la suposició que aquests tres capbreus ens informen de manera quasi general sobre la societat fontanillenca planteja un seguit de problemes. Uns problemes que és necessari identificar amb precisió a fi que en el moment de valorar la informació dels capbreus puguin ser tinguts en compte i, així, afinar en l'anàlisi històrica. Aquests problemes són bàsicament tres. Els dos primers lliguen amb les mancances pròpies dels capbreus: el pes que els altres poders feudals de Fontanilles puguin tenir i la possible dispersió dels patrimonis dels fontanillencs per parròquies veïnes. El tercer, en canvi, rau en la dècada llarga que transcorre entre el primer i el darrer capbreu. Cap d'aquests problemes no és una qüestió teòrica o hipotètica, tots ells són presents i ben reals, com la documentació s'encarrega, de tant en tant, de recordar.

Ratlles més amunt ha quedat força clar que els altres senyors feudals que s'identifiquen a Fontanilles són força secundaris i que gairebé es pot excloure que hi hagi algun fontanillenc sotmès exclusivament a aquests altres senyors i a cap dels senyors capbrevants. En canvi, el que no es pot rebutjar és la possibilitat que alguns pagesos tinguin un cert nombre de tinences sota el dret d'aquestes senyories secundàries. És el cas de Pere Baus, qui al 1334 confessa, a més de les terres que té per la Comanda d'Aiguaviva i el prior d'Ullà, una terra pels senyors de Gualta i un hortet per Sant Pau de Fontclara¹⁵; o el de Guillem Gombert, a qui els registres notariais de Torroella identifiquen un

¹⁵ AHG, Torroella, 658, 9v-10v.

camp a Fontanilles sota el domini de Dalmau de Gualta¹⁶. La proporció que aquestes tinences tenen en el conjunt dels patrimonis sembla que és baixa, vora del 17%, però el fet que una quarta part dels pagesos que apareixen simultàniament en els tres capbreus disposin d'aquesta mena de tinences fa imprescindible tenir-les en compte.

Tot i que en una proporció gairebé menyspreable, el segon problema, el de la dispersió patrimonial més enllà de Fontanilles, és semblant. Els registres notariais de Torroella de Montgrí permeten localitzar algunes tinences de fontanillencs tingudes en altres parròquies i, possiblement, per altres senyors. Pere Llevià, el batlle de la Comanda d'Aiguaviva a Fontanilles, i Jaume Loperd exemplifiquen aquest cas: al primer, el registre torroellenc de 1325 li descobreix una terra a la Parera de Torroella, i al segon un altre capbreu del comendador una terra al Montrodó de Llevià¹⁷. D'exemples d'aquesta dispersió n'hi ha molt pocs, però, evidentment, això no autoritza a oblidar-ne l'existència.

Finalment, el tercer problema ens situa davant d'un tema fàcilment identificable però impossible de quantificar amb detall: el pas del temps. En efecte, des de les confessions del primer capbreu al gener de 1323 fins a les darreres al març de 1334¹⁸ transcorre més d'una dècada, és a dir, temps suficient perquè les persones i els patrimonis hagin canviat massa per creure que la seva realitat és encara la mateixa. Els homes poden haver mort, migrat, haver-se casat o enviadat, i els patrimonis poden haver augmentat, disminuït, canviat de mans i, també, desaparegut. Tot això és possible. Possible i real perquè el mateix capbreu permet comprovar-ho. Homes com Berenguer Capó i Ramon de Soler, que al 1323 s'identifiquen com tinents d'un alberg i dels quals no queda cap rastre en ni un dels documents posteriors, molt possiblement il·lustren aquest pas dels anys¹⁹. De la mateixa manera, un fontanillenc com Jaume Loperd, home propi de Ramon Xalabra i Ramon de Begur, confessa el

¹⁶ AHG, Torroella, 561, 41r.

¹⁷ AHG, Torroella, 561, 62r-v i ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, 1129, quadern 4, confessió 22.

¹⁸ En el cas del darrer capbreu, a aquest pas dels temps s'hi ha d'afegir la incertesa que hi ha sobre els estralls de l'any anterior, "*lo mal any primer*". Sense que necessàriament hagi de variar cap de les hipòtesis que aquí es formulen. És prudent no oblidar que les fams i epidèmies catastròfiques poden provocar no només la mort, sinó també l'empobriment i la fugida de moltes famílies de les zones afectades. Uns i altres fenòmens poden afectar l'abast i la informació del capbreu del prior.

¹⁹ ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, 1129, quadern 4, confessió 64.

seu patrimoni als anys 1323 i 1327, però al capbreu de 1334 qui confessa és el seu fill Bernat com a tinent dels béns del pare difunt²⁰. És encertat posar en el mateix pla les tres confessions? Com sabem que entremig Jaume Loperd no ha alienat o incorporat tinences o que Bernat no s'ha casat i ha rebut de la seva esposa un dot en terres? Ara per ara és impossible saber-ho. Dificultats semblants presenten casos com els de Ramon Nater i Dalmau Nater; el primer declara el seu patrimoni al comanador d'Aiguaviva i a Ramon Xalabra i Ramon de Begur, però del seu nom no queda ni rastre al capbreu de 1334, on, en canvi, sí que confessa Dalmau Nater²¹. Es podria suposar que Dalmau és fill o nebot de Joan i, per tant, el seu hereu, i que les tres confessions sumarien un sol patrimoni, però novament la manca d'informació impedeix cap afirmació segura. Els testimonis de manca de coherència d'un cap a l'altre de la dècada no es limiten, però, a aquests problemes de parentiu. Així, gràcies a les afrontacions que apareixen a la confessió de Berenguer Ramonell al març de 1327, sabem que en aquest moment tenia una terra sota el domini de la Comanda d'Aiguaviva, malgrat que al capbreu 1323, tot i que el seu nom apareix a les afrontacions, no hi confessa cap tinença. Es tracta d'un frau o senzillament que entre un capbreu i l'altre aquest fontanillenc va ampliar el seu patrimoni?²². Indubtablement, molts d'aquests problemes es resoldrien si es pogués fer un seguiment metòdic i exhaustiu dels registres notariais torroellencs, ampliats potser amb els de la Bisbal i Ullà, on devien formalitzar-se molts dels canvis produïts durant aquests deu anys llargs. Malauradament una part considerable d'aquestes fonts s'ha perdut i aquest seguiment és impossible de realitzar.

L'EXTENSIÓ DELS PATRIMONIS PAGESOS

✓ L'estudi dels patrimonis pagesos és un tema essencial que es plantegen molts treballs, catalans o no, d'història agrària medieval²³. Una de les seves principals preocupacions, precisament per les mancances de la documentació medieval, és la quantificació, ni que sigui aproximada, d'aquests patrimonis.

²⁰ ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, 1129, quadern 4, confessió 72, AHG, RD. La Bisbal, 38, 3v-4r i AHG, Torroella, 658, 29r.

²¹ ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, 1129, quadern 3, confessió 5, AHG, RD. La Bisbal, 38, 6v-7r i AHG, Torroella, 658, 17r-v.

²² AHG, RD. La Bisbal, 10r 1323 i ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, 1129, quadern 4, confessió 62.

²³ Vegeu més avall notes 29 a 32.

Saber quina era l'extensió de les explotacions pageses i si això permetia identificar diferents grups dins la pagesia és una pregunta que sovint es formula quan es treballen capbreus. La resposta evidentment és difícil. Tot i això, en el cas de Fontanilles, i amb totes les reserves possibles, es poden aventurar algunes dades. És clar que, tenint en compte els problemes detallats més amunt, de cap manera no es pot procedir a una simple suma de les tinences que cada pagès declara en un, dos o tres capbreus. Cal prendre un seguit de precaucions. Així, només sembla versemblant sumar les capbrevacions dels pagesos que apareixen en els tres documents, sigui a les afrontacions o a les confessions. Aquesta presència durant tota la dècada podria ser l'únic indici que el pas del temps no ha afectat de manera radical la situació d'un patrimoni, és a dir, que ni ha desaparegut ni s'ha creat a partir d'altres en els espais entre les tres capbrevacions. Tot i aquesta precaució, la quantitat de tinences per patrimoni que es pot obtenir amb aquest càlcul de cap manera no pot ser exacta. Encara caldria afegir-hi les possibles terres tingudes per altres senyors dins Fontanilles, i les tingudes en les parròquies veïnes. És per això que la xifra obtinguda amb el contrast dels capbreus s'hauria ampliar amb una o un parell d'hipotètiques tinences més. Potser aleshores seria possible, tot i que de manera molt provisional, mesurar els patrimonis pagesos i classificar-los en funció d'aquesta extensió. Això és precisament el que s'ha intentat fer contrastant tota la documentació possible.

Així, registrant tots els fontanillencs que apareixen al llarg dels tres capbreus, s'identifiquen 36 noms que confessen un total de 455 tinences: terres, majoritàriament. El pas següent és descriure com aquestes tinences es reparteixen entre els 36 patrimonis, i en aquest sentit cal reconèixer que una primera impressió bàsica s'imposa: la desigual extensió dels patrimonis estudiats. En efecte, la millor manera de sistematitzar les dades dels tres capbreus és classificar els 36 patrimonis en cinc grups segons les tinences que inclouen.

Quadre 3

Classificació dels patrimonis pagesos segons el nombre de tinences

	Menys de 5 tinences	De 5 a 10 tinences	De 11 a 15 tinences	De 16 a 20 tinences	Més de 20 tinences
Total pagesos	6 (17%)	11 (30%)	7 (19%)	6 (17%)	6 (17%)
Total tinences	16 (4%)	85 (19%)	86 (19%)	111 (24%)	157 (34%)

El Quadre 3 mostra amb claredat aquestes diferències d'extensió. A partir de les confessions sembla que la majoria dels fontanillencs, és a dir,

quasi la meitat, declaren de cinc a quinze peces de terra, que, sumades a una o dues que podrien no aparèixer als capbreus, resultarien uns patrimonis de sis a disset tinences. El Quadre mostra també que aquest grup, tot i el seu volum, no disposa ni del 40% de les tinences. Simultàniament es perfila un segon grup de pagesos, un 34%, els quals, amb patrimonis de més de setze tinences, que incorporant-hi les possibles indocumentades serien en realitat unes dinou, dominarien més de la meitat de les tinences, un 58% per ser exactes. Finalment hi hauria un tercer i darrer grup amb menys de cinc, o potser sis, tinences, que, tot i no disposar de més del 4% de terres, englobaria el 17% dels pagesos capbreuants.

Aquestes xifres serien ja, per elles mateixes, prou significatives per treure'n unes primeres conclusions. Això no obstant i, sobretot, tenint en compte que els capbreus sembla que ho permeten, encara es pot intentar sotmetre-les a una darrera matisació: convertir-les en vessanes. Efectivament, el capbreu del prior d'Ullà dóna les superfícies, en vessanes o saions, de la major part de les tinences que s'hi confessen. De manera sistemàtica, les confessions recullen l'extensió del 80% de les terres i del 88% de les vinyes. Tot i que, també sistemàticament, no es recull les dimensions dels horts i dels ferregenals, en total s'hi enregistren les superfícies de 212 terres, 15 vinyes i dues eres. A partir d'aquestes dades i comptant-les amb les poques dades que aporten alguns altres documents, es pot aventurar l'extensió d'1,7 vessanes per cada peça de terra²⁴. És evident que aquesta xifra només pot ser hipotètica. Cal reconèixer, però, que la seva semblança a les que es desprenen d'altres capbreus contemporanis de la comarca és un argument per usar-la com una referència, encara que sigui només aproximada²⁵. Així, doncs, si l'agafem com a extensió orientativa i si l'apliquem a les dades del Quadre 3 ampliades amb les tinences que podrien no aparèixer als capbreus, l'extensió hipotètica dels cinc tipus de patrimonis ens la mostra el Quadre 4.

²⁴ Aquestes altres poques dades són les que ofereix el capbreu de l'any 1327. Aquest document, tot i que recull un total de 149 terres, nou vinyes, set horts, cinc ferregenals i tres eres, només dóna la superfície en vessanes de sis terres. Doncs bé, la superfície mitjana d'aquestes sis terres resulta que oscil·la entre 1,7 i 1,8 vessanes, confirmant-se així la mitjana obtinguda amb el capbreu de 1334.

²⁵ Pel que fa a les extensions mitjanes que ofereixen altres capbreus de la zona, cal destacar les que ofereix el magnífic capbreu episcopal d'Ullà redactat entre els anys 1337 i 1339 (AHG, Ullà, 230 i Arxiu Diocesà de Girona, Pergamins, 1084), on es registren les superfícies, en vessanes i saions, de 513 peces de terra, 191 vinyes, set horts, set aiguadeixos i altres tinences d'importància menor. A partir d'aquestes dades es dedueix una superfície mitjana per a les terres d'entre 2 i 2,2 vessanes. Cal reconèixer que la xifra és més elevada que a Fontanilles, però la diferència no és gaire significativa i més si es té en compte el marge que poden tenir unes estimacions com aquestes en documents del segle XIV.

Quadre 4

Fontanilles. 1323-1333

Extensió **hipotètica**²⁶ dels patrimonis identificats als tres capbreus.

Menys de 10	De 10 a 20	De 21 a 29	De 30 a 39	Més de 39
vessanes	vessanes	vessanes	vessanes	vessanes
6 (17%)	11 (30%)	7 (19%)	6 (17%)	6 (17%)

Tenint en compte que, tot i els possibles errors i inexactituds, el Quadre 4 primfilla i complementa la informació del Quadre 3, no només es pot confirmar la desigual extensió dels patrimonis, sinó que es pot deduir que la majoria dels pagesos fontanillencs disposarien d'unes explotacions que oscil·larien entre les 10 i les 29 vessanes. Per sota d'aquest grup hi hauria una minoria de pagesos provistos de molt poca terra, sovint un parell de tinences i difícilment més de deu vessanes. Contràriament, un darrer grup, format pel 34% del fontanillencs detenten patrimonis de més de 30 o de 39 vessanes, cosa que implica el domini sobre quasi el 60% de les tinences comptabilitzades en aquest treball.

Saber quin és el sentit històric real d'aquestes dimensions és impossible. No hi ha cap indicatiu seriós per qualificar a partir d'aquí els patrimonis pagesos de miserables, autosuficients o benestants. Per fer-ho caldria tenir dades sobre molts altres factors: els rendiments de la terra, la dispersió de les tinences, l'extensió de les famílies, el recurs a altres activitats econòmiques, la pressió feudal i fiscal o el grau de comercialització, dades que són gairebé inexistents. L'únic recurs que sembla que hi ha és intentar qualificar els fontanillencs tinents d'aquests patrimonis a partir d'altres fonts documentals i, així, de manera indirecta, potser complementar les informacions dels capbreus.

²⁶ Encara es podria intentar reconvertir aquestes xifres en hectàrees per facilitar la comparació amb altres estudis d'història agrària medieval. Tot i el seu indubtable interès, aquesta operació és massa arriscada per plantejar-la obertament. No només pel caràcter hipotètic que tenen totes les xifres que es proposen, sinó també perquè no hi ha cap garantia que la proporció actual entre la vessana gironina i l'hectàrea (1 vessana = 0'218743 hectàrees) sigui la mateixa que la del segle XIV a la comarca de Torroella. Malgrat tot i no ja com a hipòtesi sinó com a simple especulació, es proposa en aquesta nota quines serien les xifres del Quadre 4 expressades en hectàrees.

Menys de 2,1	De 2,1 a 4,3	De 4,3 a 6,3	De 6,3 a 8,5	Més de 8,5
hectàrees	hectàrees	hectàrees	hectàrees	hectàrees
6 (17%)	11 (30%)	7 (19%)	6 (17%)	6 (17%)

EL RECURS A LES ALTRES FONTS

En aquest intent de qualificar els fontanillencs que capbreven, la primera evidència que es destaca és que l'extensió dels patrimonis no té res a veure amb la condició jurídica del seu tinent. Així, els homes propis i solius de què disposen els tres senyors capbrevants es reparteixen força igualitàriament entre les cinc categories de patrimonis. El Quadre 5 demostra com no hi ha cap fonament segur per concloure la major riquesa o pobresa dels pagesos servils en relació amb els que no ho són.

Quadre 5

Condició jurídica dels fontanillencs estudiats classificats segons l'extensió **hipotètica** dels patrimonis

Condició jurídica	Menys de 10 vessanes	De 10 a 20 vessanes	De 21 a 29 vessanes	De 30 a 39 vessanes	Més de 39 vessanes
Servils Comanda		1	3	2	1
Servils R. Xal. i R. Begur	2	1	1	1	
Servils prior Ullà	1	2	2	1	2
TOTAL servils	1	6	6	4	4
Lliures	5	5	1	2	2
TOTAL	6	11	7	6	6

La informació que donen els registres notariais de la comarca, tot i limitar-se a només alguns dels patrimonis identificats, és també significativa. Aquesta informació descobreix que la majoria dels contractes indicatius de pobresa, o d'empobriment, s'atorguen per tinents identificats en els dos i tres primers grups, els dels patrimonis més petits. Així, de nou deutors atorgats davant els prestamistes jueus de Torroella pels fontanillencs el patrimoni dels quals és avaluat, set corresponen a patrimonis classificats en segon lloc, és a dir, entre les 10 i les 20 vessanes; un, a un patrimoni del tercer grup, i només un, a un pagès que sembla que té més de 30 vessanes²⁷. I, a més, l'únic

²⁷ El Quadre següent il·lustra aquestes activitats dels fontanillencs endeutats:

Noms	Patrimoni	Activitat	Referència
Ramon Bertran	1 ferregenal amb alberg, set terres i dues vinyes	-Endeutament per 23 sous	-AHG, Ullà, 168, 48v
		-Endeutament per 18 mitgeres de forment (junt a dos fontanillencs més)	-AHG, Ullà, 168, 64v

d'aquests nou deutoris que supera els 50 sous correspon precisament a aquest darrer patrimoni. Hi ha fins i tot algun cas en què sembla que la petitesa del patrimoni es pot identificar amb un clar procés d'empobriment. És el cas de Ramon Fontanilles, home propi de la Comanda d'Aiguaviva i tinent d'un alberg i sis terres, una vinya i un hort. A l'agost de 1321 declara que deu 50 sous a un jueu torroellenc, a l'octubre del mateix any s'endeuta amb 30 sous més, al març de 1322, junt amb altres dos fontanillencs un dels quals disposa precisament d'un patrimoni semblant al seu, declara que deu 18 mitgeres de forment a un torroellenc i, finalment, al setembre de 1322 ven una terra, perfectament identificada als capbreus, per la mòdica suma de 30 sous. És clar que endeutament i vendes de terra no necessàriament impliquen empobriment, però en aquest cas sembla difícil no arribar a aquesta conclusió.

A l'altre extrem també hi ha exemples significatius, com el de Pere Llevià, amb un alberg, 27 terres, un hort, una vinya i un ferregenal, que exerceix de batlle del comendador d'Aiguaviva i per la qual cosa cobra petits censos dels seus veïns fontanillencs²⁸. El recurs a altres notícies sobre aquests fontanillencs compta, finalment, amb un element realment extraordinari; la identificació de dos d'ells, Pere Baus i Berenguer Despuig a l'illa de Mallorca. En efecte, un excel·lent treball d'Antoni Mas i Forners sobre el procés repoblador a la Mallorca de la primera meitat del segle XIV descobreix aquesta gent entremig d'altres catalans procedents de Torroella, la Bisbal i altres pobles veïns de Fontanilles²⁹. Cal reconèixer que és difícil interpretar aquestes dades perquè els patrimonis d'un i altre se situen en diferents nivells de riquesa. Pere Baus disposaria d'entre 15 i 16 vessanes i Berenguer Despuig,

Ramon Fontanilles	Un alberg, sis terres, una vinya i un hort	-Endeutament per 18 mitgeres de forment (junt amb dos fontanillencs més) -Endeutament per 50 sous -Endeutament per 30 sous -Venda de terra per 30 sous	-AHG, Ullà, 168, 64v -AHG, Ullà, 168, 3r -AHG, Ullà, 168, 19r -AHG, Ullà, 169, 43r-v
Berenguer Ramonell	Un alberg, cinc terres, una era i un ferregenal	-Endeutament per 35 sous -Endeutament per 40 sous	-AHG, Ullà, 168, 37 -AHG, Ullà, 169, 47r
Guillem Gombert	Un alberg, una pallissa, nou terres, dos ferregenals i un hort	-Endeutament per 34 sous	-AHG, Ullà, 168, 251
Arnau Egida	Un alberg i 17 terres	-Endeutament per 95 sous	-AHG, Ullà, 169, 8r

²⁸ ACA, Ordres Militars, GP. St. Joan, 1129, quadern 4, confessió 95.

²⁹ MAS i FORNERS, Antoni: "El procés repoblador a Mallorca durant la primera meitat del segle XIV. Una aportació al seu estudi", a *Butlletí de la societat arqueològica lul·liana*. Mallorca. 1995. (En premsa.)

d'unes 34, cosa que confirma potser l'afirmació del mateix Antoni Mas que no tots els repobladors disposaven de la mateixa capacitat econòmica. En qualsevol cas és evident que cap dels dos fontanillencs no devia abandonar el Principat completament arruïnat perquè ambdós s'identifiquen a Mallorca nomenant procuradors que els gestionin els béns immobles a les terres gironines.

Així, el recurs a altres fonts documentals certament aporta dades, i algunes prou interessants, amb les quals complementar les notícies dels capbreus. Malauradament cal reconèixer que no són ni suficients ni, de vegades, prou clares³⁰ per treure'n cap conclusió sobre el significat real de les dimensions de les explotacions. Potser seria versemblant suposar unes dificultats creixents a la majoria dels pagesos, a aquells amb menys de 30 vessanes, que els portarien cap a diverses formes d'endeutament, és a dir, d'empobriment. Cal repetir, però, que no hi ha prou indicis per saber-ho. Ara per ara, i malgrat la importància de la qüestió, és impossible anar més enllà de la simple constatació de la desigualtat dels patrimonis.

MÉS ENLLÀ DE L'EMPORDÀ

La impressió que sobre aquests mateixos temes es desprèn d'altres estudis d'història agrària medieval és similar. És a dir, tothom sembla que està d'acord en la desigualtat pagesa pel que fa a les dimensions dels patrimonis, però són molt pocs aquells que gosen quantificar aquesta desigualtat i gairebé ningú no valora amb precisió la realitat social que hi ha darrere de les diferents extensions patrimonials. Ja Hinojosa tenia present a inicis de segle que la realitat econòmica de tots els pagesos no era la mateixa, i aquesta mateixa idea, expressada clarament o bé intuïda, ha anat reapareixent al llarg del segle passant per Golobardes o Serra i Vilaró fins a arribar a estudis més recents³¹. D'aquests cal recordar el treball de Maria Josep Castillo sobre el capbreu de

³⁰ En aquest sentit, resulta realment difícil interpretar algunes de les dades que sobre aquests fontanillencs aporten els registres notariais. Així, per exemple, Berenguer Bonfill, fontanillenc amb un patrimoni estimat en només unes 14 vessanes, junt amb Arnau Juglar, també de Fontanilles, declaren que deuen 115 sous a un torroellenc per sis eugues i tres rossins que li varen comprar (AHG, Torroella, 561, 73r). No és gens clar per què poden voler aquests animals, però la possessió de nou cavalls difícilment lliga amb una qualificació de Berenguer Bonfill com a pagès pobre o empobrit.

³¹ És difícil fer una exposició meticulosa de totes les referències que sobre la desigualtat pagesa han fet les diferents obres interessades en història agrària medieval, sobretot si es té en compte que molts d'ells l'han enfocat exclusivament des de la diferent condició jurídica dels pagesos. Tot la seva provisionalitat, la que segueix, podria, de moment, servir per il·lustrar aquest text. HINOJOSA, Eduardo de: *El régimen señorial y a cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media*. Madrid.

1354-56 d'Argentona i Vilassar. L'autora té molt clars els límits del capbreu i per això no gosa, ni tan sols aproximadament, fer una classificació dels patrimonis pagesos, tot i que, finalment, proposa donar una "mitjana teòrica" hipotètica d'un deu peces de terra per família. Estudiant també el Maresme medieval, destaca l'obra de Coral Cuadrada, en la qual, a partir d'un capbreu de l'any 1369 i malgrat els problemes que el document planteja, classifica 14 patrimonis pagesos en cinc categories segons la seva extensió. Coral Cuadrada remarca la relativitat d'aquests resultats, però igual que a Fontanilles els pagesos tinents d'explotacions majors s'associen amb activitats significatives com l'exercici de càrrecs senyorials. En tercer lloc no es pot oblidar l'estudi d'Antoni Sanz de la vall d'Aro a partir del capbreu de la pabordia d'Aro de la Seu gironina de l'any 1343, en què també es proposa una quantificació de les diferents categories de pagesos. Del contrast entre els resultats del tres estudis és remarcable que tant a Fontanilles, com a la vall d'Aro com a Mataró la majoria de patrimonis identificats són inferiors a les 30 vessanes o a les, més o menys equivalents, sis hectàrees. Cal reconèixer, però, que també hi ha alguna diferència significativa: el capbreu de la vall d'Aro dibuixa una pagesia considerablement diferenciada entre un 29% de pagesos amb menys de cinc vessanes i un 48% amb més de 30, dels quals més de la meitat ultrapassen les 60. Aquestes proporcions indiquen que a la vall d'Aro al graó intermedi, que inclouria explotacions entre 5 i 30 vessanes, només hi hauria el 23% dels pagesos, força per sota del 49% de fontanillencs amb patrimonis entre les 10 i les 29 vessanes.

1905. Plana 43 i ss i nota I de la plana 198. SERRA i VILARÓ, Joan: *Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius*. Llibre II. *Institucions social*. Bagà. 1989. Plana 298 i ss. GOLOBARDES, Miquel: *Els remences dins del quadre de la pagesia catalana fins al segle XV*. Peralada. 1973. Plana 145. VICENS VIVES, Jaime: *Historia de los Remensas (en el siglo XV)*. Barcelona. 1978. Plana 91 i ss, i *El gran sindicato remensa (1488-1508). La última etapa del problema agrario catalán durante el reinado de Fernando el Católico*. Madrid. 1954. Plana 17 i ss.

MARQUÈS, Josep Maria: "Vilobí d'Onyar a través del capbreu de Ramon de Malars", a *Estudis d'història agrària*. N° 5. Barcelona. 1985. Plana 35. SANZ, Antoni Lluís: "La Pabordia d'Aro de la Catedral de Girona", a *La formació i expansió del feudalisme català. Actes del col·loqui organitzat pel Col·legi Universitari de Girona (8-11 de gener de 1985)*. Girona. 1986. Planes 419-436. CUADRADA, Coral: *El Maresme medieval: Les jurisdiccions baronals de Mataró i Sant Vicenç / Vilassar (Hàbitat, economia i societat, segles X-XIV)*. Barcelona. 1988. Planes 79-80 i 521-523. SERRA, Eva: *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII. Baronia de Sentmenat 1590-1729*. Barcelona. 1988. Planes 26 i ss. GRACIA i MONT, Elisenda: *Estructura agrària de la Plana de Vic al segle XIV*. Barcelona, 1989. Plana 99 i ss. CASTILLO i EZQUERRA, Maria Josep: *Argentona i Vilassar a cavall de dues èpoques*. Argentona. 1990. Plana 76 i ss. SERRA i CLOTA, Assumpta: *La comunitat rural a la Catalunya medieval: Collsacabra (S. XIII-XVI)*. Barcelona. 1990. Plana 75. BUSQUETA i RIU: *Una vila del territori de Barcelona: Sant Andreu del Palomar als segles XIII i XIV*. Barcelona. 1991. Planes 108-109. GUILLERÉ, Christian: *Girona al segle XIV*. Volum I. Barcelona. 1993. Planes 351-352. FREEDMAN, Paul H: *Els orígens de la servitud pagesa a la Catalunya Medieval*. Barcelona. 1993. Plana 163 i ss.

L'aportació que fan altres treballs d'història agrària medieval sobre realitats no catalanes són també força coincidents en alguns punts essencials. La idea de la desigualtat dels patrimonis sembla generalment acceptada. A diferència, però, del que passa per a Catalunya, i sense negar les dificultats que això planteja, molts d'aquests treballs han proposat clarament quantificacions dels patrimonis i valoracions del seu nivell de vida. Tot i que la distància geogràfica impedeix una comparació directa, sembla interessant tenir presents algunes d'aquestes propostes. Historiadors del camp anglès, com Dyer o Razi, han classificat els patrimonis pagesos en tres grups segons models generals de deu o dotze hectàrees, de cinc o sis i de menys d'una hectàrea i mitja. Igualment, n'han valorat els diferents graus de riquesa o pobresa dels tinentes a partir de variables significatives com els ramats, l'endeutament, la necessitat de llogar jornalers o de llogar-se com a jornalers, i la presència en els oficis senyorials o municipals. Contrastant aquestes tipificacions amb la classificació feta per Kosminski de la pagesia anglesa dels anys 1279 i 1280, resulta que un 32% de pagesos disposen de poc més o poc menys d'una hectàrea, el 42%, de patrimonis d'entre les 3 i les 6 hectàrees i el 24% ultrapassa les 12³². Si es recorre als treballs sobre el camp francès i flamenc, les conclusions tenen un cert paral·lelisme. A inicis del segle XIV a la zona de Cambrai, més del 80% dels pagesos disposaven de patrimonis inferiors a les cinc hectàrees, i al 1313 al lloc de Iwuy, també a la Picardia, Robert Fossier afirma que el 80% dels patrimonis no arribaven a les 2,75 hectàrees. Per al veí domini de Quesnoy, l'historiador Gérard Sivéry proposa, tot i la manca de fonts, que el 73% de la pagesia disposaria de menys de tres hectàrees, el 19%, de patrimonis d'entre tres i sis i el 8%, restant de més de sis hectàrees d'extensió. Al pla de París, finalment, sembla que més de la meitat dels pagesos disposen d'entre dues i tres hectàrees de terra, tot i que els patrimonis inferiors a dues hectàrees són quasi-inexistents. Alguns historiadors han intentat també veure com aquestes extensions es tradueixen en realitats econòmiques concretes. Així, Hugues Neveux calcula que en una zona rica i poblada com el pla de París calien a inicis del segle XIV un mínim de cinc a sis hectàrees per garantir la supervivència a una parella amb tres fills que, a més, no paguessin res més que el delme i la renda senyorial. Per al menys poblat comtat d'Hainaut, Gérard Sivéry proposa unes extensions mínimes de quatre a cinc hectàrees, tot i que

³² Aquestes informacions sobre la pagesia anglesa procedeixen bàsicament del treball de DYER, Christopher: *Niveles de vida en la Baja Edad Media*. Barcelona. 1991. Capítols 5 i 6, on recull estudis d'altres autors. En aquest camp és també enormement interessant el llibre de RAZI, Zwi: *Life, Marriage and Death in a Medieval Parish. Economy, Society and Demography in Halesowen 1270-1400*. Cambridge. 1980. Capítol 2.

en cas de disposar de bestiar, i en els bons anys, aquesta xifra podria reduir-se a dues o tres hectàrees. En els mateixos anys Robert Fossier afirma que “esquemàticament” el 10% dels camperols de la Picardia viuen en la misèria, el 30%, en la necessitat semipermanent, el 40% en una pobresa que els quasi garanteix la subsistència i el 20% coneixen l’abundància. En el seu conegut estudi sobre l’Alta Normandia, Guy Bois conclou que a la primera dècada del segle XIV la immensa majoria de famílies pageses patien problemes econòmics pel fet de disposar de patrimonis d’entre dues i quatre hectàrees. Les conclusions a les quals arriba Monique Bourain sobre el llogarret de Conas, al Baix Llenguadoc, a partir també de capbreus, coincideixen a afirmar la clara desigualtat existent entre els mateixos pagesos. Malgrat tot, l’autora adverteix que les dimensions “moderades” dels patrimonis més rics i l’existència d’un 32% de pagesos “mitjans” impedeixen parlar d’una polarització radical³³.

A la Península Ibèrica moltes d’aquestes impressions sembla que es confirma. Els treballs de Maurice Berthe sobre la Navarra medieval demostren que la mateixa classificació dels *pecheros* navarresos en categories fiscals reflectia una pagesia clarament diferenciada segons variables tan clares com la terra o el bestiar. El que anem sabent sobre el món rural valencià del segle XIV, una societat *nova*, és a dir, acabada d’integrar al món feudal, va en un idèntic sentit. Josep Torró diferencia a l’Alcoi de principi del segle XIV tres tipus de patrimonis. El primer grup estaria integrat pel 83% dels pagesos, amb explotacions d’una a cinc tinences, el segon grup, pel 13% d’aquesta pagesia, amb explotacions d’entre sis i deu peces i, en darrer lloc, un 4% de camperols. Segons els seus càlculs, la superfície “especulativa” d’una explotació familiar típica aniria de les sis a les vuit hectàrees. És cert que aquesta extensió contrasta amb les dimensions força més petites deduïdes fins ara. Això no obstant, cal destacar, com el mateix Josep Torró fa, que en aquest moment s’està patint a Alcoi un ràpid procés de disgregació i, per tant, de reducció dels patrimonis creats a partir dels repartiments posteriors a la conquesta³⁴.

³³ Les referències al món rural francès i flamenc han estat extretes dels vells però correctes treballs de síntesi FOURQUIN, Guy: “*Au seuil du XIVe siècle*”; i NEVEUX, Hugues: “*Déclin et reprise: la fluctuation biséculaire 1340-1560*”, a DUBY, George i WALLON, Armand (Dirs.): *Histoire de la France rurale*. París. 1975. Volumes I i II, respectivament. També cal fer referència a DE BOIS, Guy: *La crise du féodalisme*. París. 1976. i BOURAIN-DERRUAU, Monique: *Op. cit.*

³⁴ BERTHE, Maurice: *Famines et épidémies dans les campagnes navarraises à la fin du Moyen Age*. París. 1984. Capítol 2. Val a dir que aquest magnífic treball, tot i que de manera indirecta, aporta alguns dels comptadíssims testimonis narratius sobre aquesta desigualtat pagesa quan identifica “*muchos (...) labradores ricos que han muchos ganados pascen los pannes et vynnas et otros bienes de los pobres labradores*”, a la plana 158. Pel que fa al País Valencià, TORRÓ, Josep: *La formació d’un espai feudal. Alcoi de 1245 a 1305*. València. 1992. Capítol V.

CONCLUSIONS

Els dos apartats anteriors han deixat clar que les notícies que es desprenen dels tres capbreus fontanillencs no són pas contradictòries amb les altres poques informacions de què es disposa sobre aquest llogarret emporanès i els seus habitants. Igualment, tampoc no difereixen essencialment de les conclusions o hipòtesis de treball que plantegen els estudis d'història agrària medieval d'altres comarques catalanes o europees. Tot i això, de cap de les maneres no es pot pretendre que unes i altres notícies lliguin amb perfecta coherència. És clar que hi ha divergències significatives, com també que molts dels treballs abans ressenyats, conscients de la dificultat del tema i de la feblesa de les fonts, no gosen presentar els seus resultats si no és com unes simples hipòtesis a partir de les quals continuar investigant.

És precisament tenint clars tots aquests factors, els favorables i els desfavorables, que aquest estudi sobre la pagesia de Fontanilles pot cloure's enumerant les conclusions que es dedueixen de tota la documentació emprada. Unes conclusions, i cal repetir-ho per enèsima vegada, que no són sinó hipotètiques i provisionals. Només una molt més fonamentada i documentada investigació posterior podrà acceptar-les com a fermes o refusar-les com a equivocades.

1. – En primer lloc s'hauria de destacar la desigualtat econòmica dins la pagesia o, com a mínim, unes diferències clares en l'extensió dels patrimonis. Les xifres i les proporcions que es proposen poden ser relatives, però sembla que no hi ha cap raó seriosa per negar que alguns patrimonis són clarament més grossos, o més petits, que no pas els altres.

2. – La segona conclusió és que malgrat, aquesta desigualtat econòmica, seria exagerat parlar de polarització social. No hi ha una petita minoria pagesa molt rica oposada a una gran majoria molt pobre. Diverses raons ho podrien fonamentar. D'una banda, la majoria dels patrimonis pagesos tindrien unes dimensions mitjanes o, com a molt, mitjanes-baixes, però només un 17% de camperols disposarien d'explotacions realment petites, és a dir, de menys de deu vessanes. D'altra banda, a l'altre extrem de la classificació hi hauria, certament, els pagesos més ben proveïts de terres, amb patrimonis superiors a les 30 vessanes, però aquest grup representa el 34% dels pagesos. Més d'una tercera part de la pagesia és una proporció massa elevada per parlar de "majoria" i "minoria" sense matisar molt aquests termes. En tercer i darrer lloc, cal adonar-se que, malgrat les desiguals extensions dels patrimonis, la diferència entre unes i altres explotacions no arriba a proporcions exagerades.

Un patrimoni qualificat com a ben proveït de terres pot resultar “*només*” dues o tres vegades més gros que una explotació considerada mitjana. És molt possible que en aquestes diferències s’hi juguessin moltes coses per als pagesos i les seves famílies, però, malgrat tot i novament, cal concloure que tampoc no hi ha indicis prou segurs per parlar de la desigualtat pagesa en termes de polarització radical.

3. – A tall de complement de les dues conclusions anteriors i a partir dels càlculs que es detallen ratlles més amunt, es podria proposar una hipotètica extensió mitjana de les explotacions pageses. Reflexionant i afinant al màxim totes les dades disponibles, resultaria que la majoria de patrimonis fontanillencs inclouen de sis a disset peces de terra, que expressades en vessanes podrien oscil·lar entre les deu i les vint-i-nou. En cap moment no es nega que els càlculs realitzats per arribar a aquests resultats siguin complexos i, potser, suposen massa coses, però les notícies que donen les fonts són prou sistemàtiques i prou clares per aventurar, sempre hipotèticament, aquestes quantitats.

4. – La quarta i darrera conclusió és indubtablement la més complexa i arriscada. Fa referència no ja a la simple l’extensió dels patrimonis, sinó al nivell de vida que hi pot haver al darrere. A partir de les notícies dels capbreus i dels registres notariais, podria formular-se com a hipòtesi general que els tinentes de patrimonis de més de 30 vessanes no pateixen cap problema econòmic, fins i tot hi ha indicis d’un cert domini dins les xarxes locals de poder. Una superioritat que, cal tenir-ho molt present, no té res a veure amb la condició jurídica de la servitud. Per sota d’aquestes 30 vessanes comença a haver-hi indicis d’una situació no tan favorable. Són indicis no tant de pobresa com d’empobriment: el recurs al crèdit o a la venda a carta de gràcia està vedat als pobres de solemnitat. Semblaria com si els patrimonis inferiors a les 30 vessanes en unes determinades condicions socials i econòmiques comencessin a patir dificultats. Quines són aquestes condicions i dificultats és una qüestió que, ara per ara, no té una resposta clara i que, a més, ultrapassa de molt els límits d’aquest treball. Això no obstant ha de quedar molt clar que és la qüestió fonamental, i, mentre resti sense resposta, serà impossible saber fins a quin punt aquesta quarta i darrera hipòtesi és encertada o no.

Capbreus de Fontanilles

<i>Nom</i>	<i>Capbreu 1323</i>	<i>Capbreu 1327</i>	<i>Capbreu 1333</i>	<i>Altres</i>
Ramon Almar	C		C-A	Fontanilles-Alberg
Barcelona dona de				
Guillem Egida qo	(C)-(A)	C-A	A	Fontanilles-Alberg
Benvinguda dona de				
Joan Loperd qo	(C)-(A)	C-A	A	Fontanilles-Alberg
Pere Baus	C-A	A	C-A	Fontanilles-Alberg
Ramon Bertran	A	A	C-A	Fontanilles-Alberg
Guillem Blanc	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Berenguer Bonanat	A	C-A		Fontanilles-Alberg
Berenguer Bonfill	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Pere Bonfill	A	A	C-A	Fontanilles-Alberg
Pere Bruguera	C-A	C-A		Fontanilles-Alberg
Berenguer Capó	A			Fontanilles-Alberg
Guillem Caramany		A	C-A	Fontanilles
Ramon Casal	A	(C)-A		Fontanilles-Alberg
Bernat Conill	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Arnau Egida	A	C-A	A	Fontanilles-Alberg
Berenguer Egida	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Ramon Egida	C-A	C	C-A	Fontanilles-Alberg
Guillema Fontanilles			C-A	Fontanilles
Ramon Fontanilles	C-A	(C)-A	A	Fontanilles-Alberg
Bertran Franch			(C)	Fontanilles-Alberg
Pere Franch	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Llorenç Gallard	A	A	C-A	Fontanilles
Pere Gallard	A	C-A	A	Fontanilles
Ramon Gallard			C	Fontanilles-Casa
Barcelona Gèlia		A	C-A	Fontanilles
Guillem Gombert	C-A	C	C-A	Fontanilles-Alberg
Berenguer Guaixó	C-A	A	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Bernat de Gualta	C			Fontanilles-Alberg
Pere de Gualta	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Guillema dona de Guillem Carabotí		C	C	Fontanilles
Berenguer Jaume	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Ramon Jordà	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Guillema Jueria			C-A	Fontanilles
Guillem Juglar	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES (1323-1334). HIPÒTESIS SOBRE LA PAGESIA CATALANA MEDIEVAL

<i>Nom</i>	<i>Capbreu 1323</i>	<i>Capbreu 1327</i>	<i>Capbreu 1333</i>	<i>Altres</i>
Pere Juglar	A			Fontanilles-Alberg
Domènec Llevià		A	C-A	Fontanilles-Alberg
Pere Llevià	C-A	A	C-A	Fontanilles-Alberg
Guillem Loperd	A	C-A		Fontanilles-Alberg
Jaume Loperd	C-A	C-A	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Ramon Loperd		A	C-A	Fontanilles
Maria Margarida		C-A	C-A	Fontanilles
Ramon Margarit	C			Fontanilles
Ramona Martina		C		Fontanilles-Alberg
Bernat Mascaró	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Guillem Mascaró	A	(C)	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Joan Massot ferrer	C			Fontanilles-Alberg
Bernat Morer sagristà	C	C	C-A	Fontanilles-Alberg
Dalmau Nater			C-A	Fontanilles
Joan Nater	C-A	C-A		Fontanilles-Alberg
Ramon Nater	C-A	A	C-A	Fontanilles-Alberg
Dolça Pintora			C-A	Fontanilles
Arnau Portell		A	A	Fontanilles-Alberg
Gerald Portell	C-A			Fontanilles-Alberg
Guillem Pou	C-A	A	A	Fontanilles-Alberg
Bernat Puig Sech	C-A	C-A	C-A	Fontanilles-Alberg
Berenguer Puig	C-A	C-A	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Ramon, clergue		A	A	
Berenguer Ramonell	A	C-A	A	Fontanilles-Alberg
Bernat Ramonell	A		C-A	Fontanilles
Geralda Ramonella	C-A			Fontanilles
Guillem Rei	C-A	C-A		Fontanilles-Alberg
Ramon Rei			C-A	Fontanilles
Salvador Rei	C-A	C-A	C-A	Fontanilles
Arnau Rull	C-A			Fontanilles-Alberg
Bernat Rull		C	C-A	Fontanilles
Guillema Rulla		C	C	Fontanilles-Casa
Guillema Sala			C	Fontanilles
Pere Salvador	C-A	C-A	A	Fontanilles
Arnau Sabater	C	C-A		Fontanilles-Alberg
Berenguera Sastra	C-A		C	Fontanilles-Alberg
Ramon Sech	A			Fontanilles-Alberg

XAVIER SOLDEVILA

<i>Nom</i>	<i>Capbreu 1323</i>	<i>Capbreu 1327</i>	<i>Capbreu 1333</i>	<i>Altres</i>
Avinyó Seguer	A	A	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Bernat Seguer	C-A	C-A	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Joan Seguer	C-A	C-A	C	Fontanilles-Alberg
Berenguer Simó	C-A	C	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Ponç Simó	C	A	(C)-A	Fontanilles-Alberg
Ramon de Soler	A			Fontanilles-Alberg
Bernat Ter			C-A	Fontanilles
Marimon Vicenç	A	A	C-A	Fontanilles
Ramon Vicenç	C			Fontanilles-Alberg
Pere Xalabra	C-A	A	(A)	Fontanilles-Alberg

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notariais	TOTAL	Altres
Barcelona dona de Guillem Egida qo	Nº24	-2 albergs	-3 terres	-1 feixa	Nº2. HPS	-13 terres
-1 ferregenal						
-1 hort			-2 albergs			
-17 terres						
-1 ferregenal						
-1 hort	Coincidència					
Benvinguda dona de Joan Loperd qo	Nº65	-1 alberg	-4 terres	-2 feixes	-1 ferregenal	Nº3. HPS
-6 terres (una amb casa i era)				-1 alberg		
-10 terres						
-2 feixes						
-1 ferregenal	Coincidència					
Pere Baus	Nº15					
-1 alberg amb pati						
-2 terres		Nº 7. HPS				
-3 feixes						
-1 terra						
(-1 terra						
-1 hort):CI		-1 alberg				
-7 terres						
-1 hort	Coincidència molt clara					
Apareixen dos altres senyors						

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES (1323-1334). HIPÒTESIS SOBRE LA PAGESIA CATALANA MEDIEVAL

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
Ramon Bertran			Nº 51. HPS			
-1 ferregenal amb alberg						
-7 terres						
-2 vinyes			-1 ferregenal amb alberg			
-7 terres						
-2 vinyes						
Guillem Blanc	Nº64					
-1 alberg						
-1 casa amb pati						
-1 era						
-1 vinya						
-1 feixa	Nº20. HPS					
-2 terres	Nº38					
-2 terres						
-2 feixes						
-1 hort			-1 alberg			
-1 casa						
-1 era						
-4 terres						
-2 feixes						
-1 vinya						
-1 hort						
Berenguer Bonfill	Nº33					
-1 alberg						
-1 ferregenal						
-2 terres	Nº11					
-1 hort						
-2 terres	Nº24					
-1 terra			-1 alberg			
-1 ferregenal						
-1 hort						
-5 terres	Coincidència					
Pere Bonfill			Nº58			
-1 hort						
-1 terra			-1 hort			
-1 terra						

XAVIER SOLDEVILA

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
Bernat Conill	Nº93. HPS					
-1 alberg (amb ferregenal i era)						
-4 terres						
-1 vinya						
-1 hort	Nº32					
-2 terres						
-1 hort	Nº37					
-3 terres						
(-1 terra):CI						
		-1 alberg				
-10 terres						
-2 horts						
-1 vinya	Apareix un altre senyor					
Arnau Egida	Nº35					
-3 terres			-3 terres			
Berenguer Egida	Nº105					
-1 alberg						
-1 terra	Nº28					
-3 terres						
	Nº16					
-6 terres						
-4 feixes		-1 alberg				
-10 terres						
-4 feixes	Coincidència					
Ramon Egida	Nº16					
-1 alberg						
-1 casa						
-1 era						
-1 vinya	Nº5. HPS					
-1 feixa	Nº48					
-2 feixes		-1 alberg				
-1 casa						
-1 era						
-3 feixes						
-1 vinya						
Ramon Fontanilles	Nº112. HPS					

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES (1323-1334). HIPÒTESIS SOBRE LA PAGESIA CATALANA MEDIEVAL

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
-1 alberg						
-6 terres						
-1 hort	Nº18					
-Mateix alberg						
-1 vinya				-1 alberg		
-6 terres						
-1 vinya						
-1 hort	Gran coincidència					
Pere Franch	Nº 59					
-1 alberg	Nº13					
-1 casa						
-1 terra	Nº20. HPS					
-2 terres						
-1 vinya		-1 alberg				
-1 casa						
-3 terres						
-1 vinya						
Llorenç Gallard				Nº30		
-1 terra		-1 terra				
Pere Gallard		Nº24				
-1 terra						
-1 feixa				-1 terra		
-1 feixa						
Guillem Gombert	Nº9					
-Casa (pall)						
-1 ferregenal						
-3 terres	Nº33					
-1/2 alberg						
-1 feixa	Nº1					
-1/2 alberg (amb eixida)						
-1 ferregenal						
-4 terres						
-1 hort						
(-1 terra)/CI		-1 alberg				

XAVIER SOLDEVILA

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
-1 pallissa						
-2 ferregenal						
-1 hort						
-1 feixa						
-8 terres	Gran coincidència					
(Dualitat ferregenal/ hort)						
Berenguer Guaixó	Nº95. HPS					
-1 alberg						
-6 terres						
-1 hort						
-1 casa amb era		Nº14				
-4 terres		-1 alberg				
-1 casa amb era						
-10 terres						
-1 hort	Terra a Sant Pere d'Ullastret					
Pere de Gualta	Nº73					
-1 alberg						
-2 terres	Nº4. HPS		Nº11			
-3 terres						
-1 era						
(-1 terra)CI		-1 alberg				
-5 terres						
-1 era						
	Terra per un altre senyor feudal					
Berenguer Jaume	Nº104					
-1 alberg						
-1 casal						
-4 terres	Nº36					
-2 terres	Nº2. HPS					
-7 terres						
-1 vinya		-1 alberg				
-1 casal						
-13 terres						
-1 vinya	Gran coincidència					
Ramon Jordà	Nº103. HPS					
-2 albergs						

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES (1323-1334). HIPÒTESIS SOBRE LA PAGESIA CATALANA MEDIEVAL

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
-13 terres						
-1 vinya						
-1 ferregenal	Nº9					
-5 terres						
-1 feixa						
-1 hort						
(-2 terres)CI	Nº22					
-3 terres						
-1 hort			-2 albergs			
-23 terres						
-2 horts						
-1 ferregenal						
-1 vinya	Gran coincidència					
Altres dos senyors feudals						
Guillem Juglar	Nº10					
-1 alberg						
-1 vinya						
-1 terra	Nº38					
-1 terra	Nº8. HPS					
-4 terres						
-1 era						
-1 vinya						
-2 horts			-1 alberg			
-6 terres						
-2 vinyes						
-2 horts						
-1 era						
Pere Llevià	Nº70					
-1 terra						
-1 feixa		Nº5. HPS				
-1 alberg						
-18 terres						
-1 hort						
-1 vinya						
-1 ferregenal						

XAVIER SOLDEVILA

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
(-7 terres)CI		-1 alberg				
-26 terres						
-1 feixa						
-1 hort						
-1 ferregenal						
-1 vinya						
	Gran coincidència		Cas de terres adquirides en l'interval			A l t r e
senyor feudal						
Jaume Loperd	Nº72					
-1 alberg						
-2 terres	Nº3. HPS					
-11 terres						
-3 feixes						
-2 vinyes						
-1 hort						
-1 ferregenal	Nº57					
-3 terres						
-1 hort		-1 alberg				
-16 terres						
-3 feixes						
-2 vinyes						
-2 horts						
-1 ferregenal						
Bernat Mascaró	Nº114. HPS					
-1 alberg						
-9 terres						
-2 vinyes						
-1 hort						
-1 erm	Nº19					
-2 terres	Nº32					
-3 terres						
-2 vinyes		-1 alberg				
-14 terres						
-4 vinyes						
-1 hort						

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES (1323-1334). HIPÒTESIS SOBRE LA PAGESIA CATALANA MEDIEVAL

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
-1 erm						
(Guillem Mascaró)		Nº16				
-1 terra	Nº53					
-1 feixa		-1 terra				
-1 feixa						
Bernat Morer						
sagristà	Nº99					
-1 alberg	Nº29					
-1 vinya	Nº42					
-1 hort		-1 alberg				
-1 vinya						
-1 hort						
Ramon Nater	Nº28					
-1 alberg						
-4 terres		Nº39				
-1 terra						
-3 horts		-1 alberg				
-5 terres						
-3 horts						
Guillem Pou	Nº106					
-1 alberg						
-3 terres						
(-1 terra)CI				-1 alberg		
-4 terres	Un altre senyor feudal					
Bernat Puig Sech	Nº52					
-1/2 alberg						
-9 terres						
-2 vinyes						
-1 hort	Nº22					
-1/2 alberg						
-1 hort	Nº49					
-4 terres						
-2 ferregenal						
-1 vinya						
-1 hort						
(-1 ferregenal)CI		-1 alberg				

XAVIER SOLDEVILA

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
-13 terres						
-3 vinyes						
-3 horts						
-3 ferregenal	Gran coincidència					
Altres senyor feudal						
Berenguer Puig	Nº94. HPS					
-1 alberg						
-5 terres						
-2 feixes	Nº10					
-5 terres						
-1 era amb casa i ferregenal						
-1 hort						
-1 vinya	Nº(41)					
-2 terres		-1 alberg				
-1 era						
-12 terres						
- 2 feixes						
-1 hort						
-1 vinya	Gran coincidència					
Berenguer Ramonell		Nº13				
-4 terres						
-1 ferregenal						
(-1 terra i 1 era)	Nº15					
-1 terra						
-1 hort		-6 terres				
-1 era						
-1 ferregenal						
-1 hort	Coincidència	Cas de terres adquirides i perdudes en l'interval				
Salvador Rei	Nº96. HPS					
-1 alberg						
-3 terres						
-1 vinya	Nº15					
-1 vinya						
-1 hort amb era						
(-1 terra)CI	Nº12					
-3 terres						

ELS CAPBREUS DE FONTANILLES (1323-1334). HIPÒTESIS SOBRE LA PAGESIA CATALANA MEDIEVAL

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
-2 feixes		-1 alberg				
-7 terres						
-2 feixes						
-1 vinya						
-1 hort	Altres senyor feudal					
Pere Salvador	Nº25					
-3 terres	Nº1HPS. Inc.					
-unes 30 tinences				Cas de terres perdudes en l'interval		
Avinyó Seguer				Nº3. HPS		
-(1 alberg)CI						
-14 terres						
-1 vinya						
-1 clos						
-(3 terres)CI		-1 alberg				
-17 terres						
-1 vinya						
-1 clos	Manca greu de coincidència. De fet, confessen junts					
Bernat Seguer	Nº58					
-1 alberg						
-3 terres						
-1 feixa	Nº23					
-1 feixa						
-1 terra	Nº(27)					
-8 terres						
-2 feixes						
-2 vinyes						
-1 hort						
		-1 alberg				
-12 terres						
-4 feixes						
-2 vinyes						
-1 hort						
Joan Seguer	Nº 57					
-1 alberg						
-1 terra						
-1 vinya	Nº27					

XAVIER SOLDEVILA

Nom	Capbreu 1323	Capbreu 1327	Capbreu 1333	Registres notarials	TOTAL	Altres
-5 terres						
-1 vinya	Nº47					
-2 terres		-1 alberg				
-8 terres						
-2 vinyes						
Berenguer Simó	Nº60					
-1 alberg						
-1 terra		Nº(59)				
-2 terres						
-1 hort						
-2 feixes		-1 alberg				
-3 terres						
-3 feixes						
-1 hort						
Ponç Simó		Nº8				
-1 feixa	Nº(4). HPS					
-1 alberg						
-15 terres						
-1 hort						
(-7 terres)		-1 alberg				
-22 terres						
-1 feixa						
-1 hort	Manca de coincidència greu. De fet, qui confessa és la dona.					
Un altre senyor feudal						
Marimon Vicenç			Nº46			
-2 terres		-2 terres				
Pere Xalabra						